

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1985

ИЮНЬ

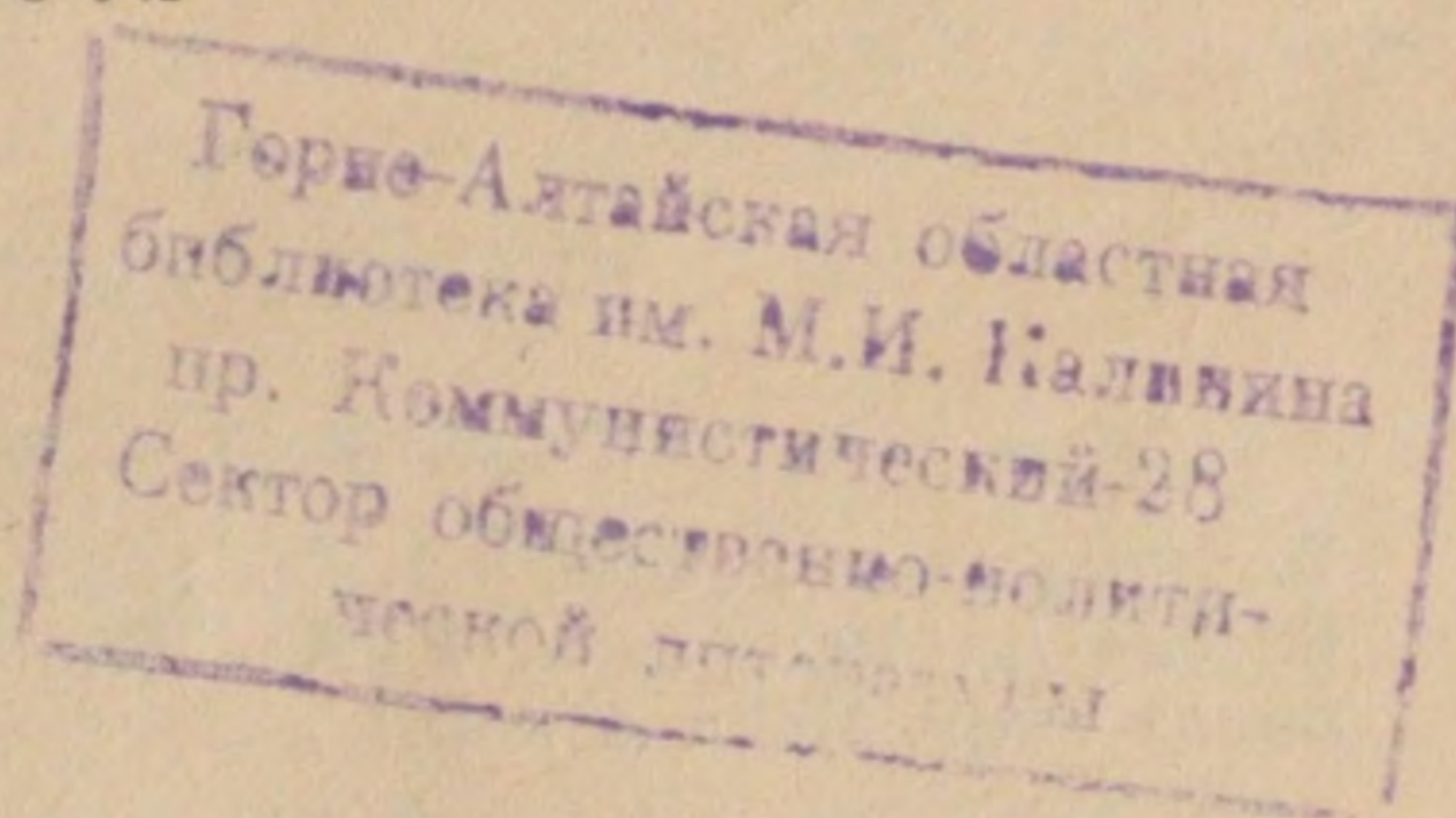
6 №

БАСТЫРА ОРООНДОРДЫН ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, БИРИККИЛЕГЕР!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүги

1985 j.
июнь
6 №

АЛТАЙДЫН БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫН
ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГИ

БАЖАЛЫКТАР

Эрчимдү иштердин өйи	3
Кажы ла кижиден камаанду	10
Кижиги керегинде килемји	13
Элүүр болоры — бистин жүрүмистин ээжизи	17
Кижинин праволоры учун	20
Ленд-лиз дегени не?	25
Жаңы бичиктер	28
Рональд Рейган	29

СОДЕРЖАНИЕ

Время активных работ	3
На политечебах	10
Благо человека — благо общества	13
Трезвость — норма жизни	17
За права человека	20
Ленд-лиз	25
Новые книги	28
Рональд Рейган	29

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 27.06.1985 г. АН 11638. Формат 60×84^{1/16}. Усл. п. л. 1,99. Уч.-изд. л. 1,77. Тираж 450. Заказ 1989. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 659700. г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

ЭРЧИМДУ ИШТЕРДИН ӨЙИ

КПСС-тин Төс Комитединин апрель айдагы (1985 ж.) Пленумы Совет Союзтын Коммунистический партиязынын XXVII съездин 1986 жылда 25 февральда жуур деп жөптөгөн. Бу сурак аайынча КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы М. С. Горбачев Пленумда эткен докладта бистин орооннын жөнүлери көргүзилген, једикпестер ле тутактар, оморды түрген јоголтотон аргалар айдылган, бүгүнги күнге ле келер өйгө задачалар тургузылган.

Советтер Орооны обществонын жүрүминин ончо бөлүктеринде јаан жөнүлерге једип алган. СССР бүгүн бастыра јанынан тыгыда өскөн экономикалу, иштеп билери ле таскадузы тын ишмекчилерлү, специалисттерлү ле ученыларду. Производствоны, науканы ла техниканы өскүрер көп ууламјыларда бис телекейде баштаачы јерде туруп јадыс.

Социальный жүрүмде терен кубулталар болды. Ишкүчиле јаткан кижии историяда баштапкы катап орооннын ээзи, жүрүм-салымын бойы башкараачы болуп алды. Социалистический жүрүмнин эн јаан једими кажы ла кижии иштенер праволу болгоны, эткен ижи учун көп акча-јал ла жүзүн-башка сыйлар алып турганы, общество кижии керегинде тын кичеенгени, совет улус культуранын једимдерин тузаланып, духовный байлык, јакшы кылык-јанду болуп, государствонин керектерин башкараарында элбеде туружа бергени. Бу једимдер совет общество эмди ле келер өйдө политический бек ле бирлик болорын јеткилдейт.

Је жүрүм јагыс јерде турбай, коммунизмнин јолыла ичкери көндүккен кажы ла алтамда јангыртулар ла кубулталар эдерин, обществонын жүрүминде јагы јаан једимдерге једип аларын керексип јат. Бүгүн турган задача — экономикада чындыйды јарандыраары, астамду эдип алары.

Бистин ороондо төзөмөл-экономический ле социальный аргалар сүреен көп. Оморды бастыразын тузалангажын, эл-

ден озо кажы ла кижн бойынын јеринде кичеенип иштензе, дисциплинаны тынгытса, јакшы једимдерге тўрген једип алар аргалу. Кажы ла предприятиед ле стройкада, колхозто ло совхозто, кажы ла организацияда ишти аайлу-башту этпегенче производствоны текши јарандырып, экономиканы тынгыдып болбос.

Экономический политиканын тос ајарузында јаантайын продукциянын чындыйын бастыра аргаларла тынгыдатаны болор учурлу. Шак ла чындыйды јарандырганы ажыра ороон јангы техника керексип турганын, албаты-калыкты јўзўн-башка товарларла јеткилдеер аргалу.

Эмди хозјайствоны јангырта тосўори јанынан јаан иш одўп јат. Текши орооннын стратегический задачаларын бўдўрер задачаларды тос јерден башкарарын тынгытканыла коштой, предприятиелердин праволорын элбедер, хозрасчетты тузалар, ол ажыра ишкўчиле јаткандардын коллективтери иштин учындагы једимдери учун јилбиркеерин тынгыдар.

Орооннын социально-экономический осўмин тынгыдатан тос амаду — совет албатынын јадын-јўрўмин јарандыратаны болуп јат. Бу амадуга једип аларга болуп, материальный ла духовный байлык-јосўжони чике ўлештирип тузаланар ээжилерди тынгыдар. Кажы ла коллективтин, кажы ла кижинин материальный ајалгазын олоордын ижинин једимдеринен камаанду эдер.

Бўгўнги кўнде ағылу ајару керексип турган задача — Аш-курсактын программасын бўдўрери јанынан иштенетени. Орооннын јурт хозјайствозын оскўреринде јарамыкту кубулталар эдилди, колхозтордын ла совхозтордын, јуртхоз-продукцияны јазачы предприятиелердин аш-курсакты коп-тос эдер аргалары элбеген. Эмди турган задача — ол аргаларды билгир тузаланатаны.

Агропромышленный комплексти башкарарын јарандырар, оны бирлик система эдип алар керек.

Улус промышленность эткен товарларды керексип турганын толо јеткилдеер, ол товарлардын чындыйын јарандырар, садуга коп-тос чыгарар. Бу амадуларга једип аларга бўдўретен иштердин программасы тургузылып јат. Улус бойынын чеберлеп јууп алган акчазын тура тударына, амыранарына, туризмге ле оско до керектерге чыгымдагадый ајалга јеткилдеер.

Улустын су-кадыгын корыырында ла албатынын ўредўзинин алдында бўгўн јангы јаан задачалар туруп јат. Су-кадыкты корыыр иштердин материальный аргаларын тынгы-

дар, медицинский јеткилдештин чыгдыйын јарандыраар, улусты эмдерле јеткилдеер керек. Өзүп јаткан јиит үйени үредерин ле иште тазыктыраарын јарандыраары керектү. Школдын ижин јангырта төзөйтөнин јанду ла деп өткүрбей, мында тургузылган задачаларды чоком амадулу бүдүрер. «Кижини, онын ижин, материальный арга-чыдалы ла амыранатаны керегинде сурактарда сүреен ајарынкай болор. Биске ол политиканын төс сурагы» — деп, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы Михаил Сергеевич Горбачевтын Пленумда эткен докладында айдылган.

Пленумда бүгүңги күндеги керектерге база јаан ајару эдилген. Јылдын баштапкы айларында јетире эдилбегенин эделе, јылдык планы бир де түзедү јоктон бүдүрер задача тургузылган. Јурт јердеги ишчилер ороонды јангы јаан једимдерле сүүндирер учурлу.

Эмдиги ле келер өйдөги задачаларды албаты-калыктын творческий ижине, онын эрчимине ле јайалтазына јөмөнип бүдүрер аргалу.

Орооннын социально-экономический тартыжузын тыңыдары учун бастыра албатынын тартыжузын коммунисттердин јакшынак партиязы баштап барып јат. Партиянын Төс Комитединин Пленумы коммунисттерди съезд алдында элбеген социалистический мөрөйдө баштаачы јерде турарына, бойында бар аргаларды табып тузаланары јанынан баштаңкайга јөмөлтө эдерине кычырды. Бу задачаларды јүрүмде бүдүрерине, съездке белетенерине партийный организацияларда ла партийный комитеттерде отчеттор ло выборлор база тын болужар.

Партийный јуундар, конференциялар ла съездтер парт-организациялардын ла олордын башкараачы органдарынын ижин критика ла самокритика ажыра ончо јанынан теренжиде шүүшкен айалгада өдөр. Отчеттор ло выборлор партийный јүрүмнин Ленин тургускан ээжилерин там тыңыдарына, партиянын ичбойындагы демократиязын јарандыраарына, үстинен төмөн лө алдынан өрө критикага, коммунисттердин эрчими ле баштаңкайы өзөрине, бойынын организациязынын ла бастыра партиянын керектери учун олар каруулу болорын бийиктедерине јөмөлтө эдер учурлу.

Съезд алдындагы јуундардын, съездке белетенген бастыра иштердин амадузында бүгүңги күнде турган төс керектер — творческий иш, молјулар бүдери, баштаңкай ла каруулу болоры, бойына ла нөкөрине некелтелү болоры турар учурлу.

Партияда јакшы белетелген, билгир ишчилер көп. Отчеттор ло выборлор өдөрдө башкараачы партийный органдар тудулар. Кадрларла колбулу задачалар бүдер. Партия кадрлар јанынан политиказында мынан да ары Лениннинг ээжилериле башкарынар, партийный башкарту быжу болорын јеткилдеер, ченемели јаан азыйгы ла јиит ишчилерди кожо билгир тузаланар. Партийный органдарга јангы ишчилер келер. Оныла коштой партия кадрлар өспөй, бир јерде көп јылдарга артатанын јаратпай, бир де партийный организация, бир де ишчи шинжү јокко артпас учурлу деп шүүп туру. Партия мынан ары јабызай турган партийный организацияларга болушты тыгыдар, чаазындарды астадар, кабинеттен чыкпайтан башкартуны, өткүре көп јуундашты астадар.

Отчеттордын ла выборлордын јаан учурлу задачазы Советтерди, профсоюзтарды, комсомолды, политический системанын өскө дө үйелерин, совет демократияны јарандыраары ла партийный башкартуны тыгыдары. Съездке белетенгени, онын документтеринин проекттерин шүүшкени совет улустын эрчимин тыгыдар. Мында съездтин материалдарынын проекттерин шүүжерде эл-јоннын айткан шүүлтелерин, угузуларын ла ишкүчиле јаткандардын проекттерин элбеде јарлаганы јаан учурлу.

Бүгүнгү күнде турган төс задача — орооннын социально-экономический өзүмин түргендеткениле партиянын политико-таскамал идеологический ижи колбулу болор учурлу. Бу иште једимдер бар, је јартамал-политический, идеологический иш жүрүмле колбулу өдүп туру деп, эмди тургуза айдар арга јок. Мында калай иш, куру сөстөр көп. Идеологический иште сөстөр ас, керектер көп болор учурлу.

Пленумда тышјанындагы политиканын сурактарына јаан ајару эдилген. КПСС-тин ле Совет государствонын тышјанындагы политический ижинин учуры — ядерный јуу-чакты болдыртпайтаны.

Совет Союз Улу Ленин тургускан амыр-энчүнинг ле башка-башка общественный ла социальный жүрүмдү государстволор амыр-энчү коштой турар ла өмөлөжөринин политиказын өткүрген де, мынан да ары өткүрер. Андый политика — бистин общественный жүрүмистин, коммунистический моральдын ла марксизм-ленинизмнин үредүзинин политиказы болуп јат.

Варшавадагы Договор ажыра бириккен социалистический государстволор бойынын јуулажар ийде-күчин НАТО-

нын агрессивный биригүзинин жуучыл ийде-күчиле тендештирип алганы социализмнин најылык ороондорынын жаан жедами болуп јат. Жуучыл стратегический арга-чыдал тен болгоны империалисттердин олјочыл амадуларына буудак эдип туру.

Империалисттердин каршулу кылыктарынан улам телекейде айалга чочыдулу ла јеткерлү бойы артканча. США жуу-јепселдерди көптөдөрине баштанкай эдип, жуу-јепселдерди, элден озо ядерный жуу-јепселдерди, астадарына буудак эдерге амадайт. Олор улай ла јер үстинин кажы бир талазында жуу-согуштар көдүрерге блааш-тартыш баштагылайт. Женевада өдүп турган туштажуда США-нын администрациязы ядерный жуу-јепселдерди јер үстинде көптөдөрин токтодоры керегинде суракты жуу-јепселдерди космоско чыгарбайтаны керегинде суракла јаба шүүжеринен мойноп турулар. Анайда олор быјыл январь айда туштажарда Женевада кандый сурактарды канайда шүүжетени керегинде јөптөшкөнин бүдүрбей турулар.

США-нын империализми Совет Союзты жуулажар ийделе акалайла, бастыра телекейди бийлеп алатан пландарынан мойнобой туру.

Јаңы телекейлик жууны болдыртпайтан аргалар бар. Амыр-энчүни корыырында Совет Союз ла социализмнин өскө дө најылык ороондоры туруп јадылар. Олор бу амадузыла бойынын жуу-јепселдү ийде-күчтерди тыңыдарына арга-чыдалды кысканбай турулар. Амыр-энчү учун жууны болдыртпазы учун тартыжуда там ла көп улус туружат. Амыр-энчү учун улу тартыжунын бажында коммунисттер барып јадылар.

КПСС-тин Төс Комитединин апрель айдагы — (1985 ј.) Пленумы ичбойындагы ла тышјанындагы политиканын жаан учурлу сурактарын шүүшкен. Пленумнын јөптөрин бастыра партия, совет улус јарадып ла јөмөп турганын партийный комитеттерде өдүп турган пленумдар, парторганизацияларда — жуундар керелейт.

Бистин областьтын коммунисттери, бастыра ишкүчиле јаткандары апрель айдагы Пленумнын јөптөрин, нөкөр М. С. Горбачевтын докладын сүреен тын оморкоп уктылар. Төс Комитеттин Пленумы өткөн соңында эртенги ле күнде Туулу Алтайдын озочыл колхозторынын, совхозторынын, предприятиелеринин ле стройкалардын 30-тан ажыра коллективтери партиянын XXVII съездине учурлай јаңы социалистический молјулар алган. Ол патриотический баштан-

кайды КПСС-тин горкомы ла райкомдоры јарадып јомөгөн.

Партийный организациялар өткүрип турган иш јакшы једимдерге апарып туру. Бу өдүп јаткан бешјылдыкта областьтын промышленнозы тыгыда өскөн. Планга үзеери 11 млн. салковойдын продукциязы эдилген. Төрт јылдын туркунына төс фондтор 216 млн. салковойго өскөн. КПСС-тин Төс Комитединин май айдагы (1982 ј.) Пленумынын јөптөрин јүрүмде бүдүрип, областьтын партийный организациязы јурт хозјайствоны өскүреринде јакшы једимдерге једип алды. Албаты-хозјайствонын өскө дө бөлүктеринде иш текши ондолып баштады.

Је олор ончозы производствоны јаан једимдү ле тын астамду эдип алатан элбек иштер јүк ле башталганы деп. КПСС-тин обкомынын май айда өткөн пленумы темдектеди.

КПСС-тин Төс Комитединин апрель айдагы (1985 ј.) Пленумынын итогторы ла партиянын XXVII съездин јозокту уткыыры јанынан областьтын партийный организациязынын задачалары керегинде КПСС-тин обкомынын баштапкы качызы нөк. Ю. С. Знаменский эткен докладта областьтын албаты-хозјайствозынын бешјылдыктын өткөн төрт јылындагы једимдери, иште бар једикпестер керегинде айдылды, быјылгы јылда бүдүретен иштер темдектелди.

Областьтын промышленнозында иштин тебүзи пландалганынан јабыс. Хозјайствоны башкарарын јарандырап иш јылбай туру. Көп башкараачы ишчилер бойынын ижин јангы некелтелер аайынча јангырта төзөгөлөк. Иштин дисциплиназын тыгыдарында темдектелген көп иш бүтпей туру. Горно-Алтайск городтын, Турачак, Шебалин райондордын промышленнозынын өзүми ујан.

Иштин арбынын бийиктедери јанынан быјыл темдектелген јакылтаны јүк ле 14 предприятие бүдүрди. Бытыргы јылдагызына көрө, быјыл баштапкы төрт айда иштин арбыны бир процентке өскөн. Јылдык планы бүдүрерге арткан айларда өзүм 3,6 проценттен ас эмес болор учурлу.

Ишти төзөөрин ле башкарарын јарандырарында тын арга бригаданын подрядыла иштеери болуп јат. Калганчы эки јылда јангы эп-сүмеле иштеп турган бригадалардын тоозы 170-ге јетти, олардо промышленностьтогы бастыра ишмекчилердин 65 проценти иштейт. Бүгүн ого болорзынбай, онон ары барар, бригадаларда хозрасчет төзөөр керек.

Партиянын обкомынын пленумында капитальный строительствонын, садунын, транспорттын, бытовой јеткилдештин предприятиялеринин, школдордын, медицинский учреждение-

лердин ижин јарандыларына ајару эдилди.

Анчада ла јаан куучын пленумда јурт хозяйствоны тынды-дары керегинде болгон. Быјыл областьтын хозяйстволоры малдан алган продукцияны көптөдөр лө государственного табыштырар јакылтаны бүдүрип болбодылар. Государственного 785 тонн сүт, 534 тонн эт јетире табыштырылбаган. «Билүлүдеги», «Чойдогы», «Ыныргыдагы», «Дмитриевкадагы», «Турачактагы», «Кебезендеги», «Көксуудагы», «Алтыгы-Оймондогы» совхозтор ло «Чуйский» ОПХ сүт те, эт те табыштырар пландарды бүдүрбеген. Быјыл баштапкы кварталда государственного эт ле сүт табыштырар јакылтаны Майма, Чой, Турачак, Кан-Оозы райондор бүдүрбеген. Олор јарымјылдык пландарды бүдүреринде чочыду бар.

Кан-Оозы районнын хозяйстволоры быјыл малды коомой кыштаттылар. Кышкыда ла јаскыда көп койлор ло эчкилер өлгөн, уйлардын сүди астаган.

Је андый да болзо, мал өскүрер иште јакшы једимдер база бар. Ондой райондо: «Искра» колхоз кажы ла 100 эне койдон 98 кураан, XXIV партсъездтин адыла адалган колхозто — 89, Карл Маркстын адыла адалган колхозто — 86, Кан-Оозы райондо Јабагандагы совхозто — 86 курааннан алып чыдаткан. Кан-Оозы райондо XXII партсъездтин адыла адалган колхоз 1984 јылда кажы ла уйдан 2282 кг сүт саан. Озочыл уй саачы Карманова Күлер 2963 килограммнан саады. Ол областьта јакшы једимдер болуп јат.

Эмди колхозтордын ла совхозтордын алдында јаан задачалар туруп јат. Койлорды кайчылаар, малды јайгы одорлорго чыгарар керек. Је јай келгениле кожо јенүлер бойы келбес. Олорды јеткилдеер, ишти чике ле билгир төзөөр керек. Јарымјылдык планы бүдүрерге май — июнь айларда кажы ла уйдан, 1984 јылдын ол ок өйине көрө, 52 килограмм сүтти көп саап алары керектү. Малга азырал белетеер ишке ончо јанынан јакшы белетенип алала, общественный малга ток азыралды артыкташтыра эдип алар.

Пленум областьтын партийный организацияларында отчеттор ло выборлор өткүрерине, советтерди, профсоюзтарды, комсомолды, онон өскө дө общественный организацияларды партийный башкараын јарандыларына јаан ајару этти.

Туулу Алтайдын коммунисттери Төс Комитеттин апрель айдагы Пленумынын јөптөриле башкарынып, КПСС-тин XXVII съездин социально-экономический өзүмди түргендеринде јаңы једимдерле уткырга бастыра аргаларды тузаланар.

КАЖЫ ЛА КИЖИДЕН КАМААНДУ

Областьта партийный, комсомольский ле экономический үредүний системасында калганчы үредүлер бийик кеминде. Откөн үредүлү жылдын учы жаан учурлу керектерге учураган. Апрель айда КПСС-тин Төс Комитединин Пленумы партиянын XXVII съездине белетенери керегинде суракты шүүшкен. Бу сурак аайынча докладта КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы Михаил Сергеевич Горбачев партиянын келер съездин ороонынын социально-экономический өзүминде жаңы жаан једимдерле уткыыр задача тургускан. Итоговый үредүлерде Пленумнын материалдары төс ајаруда болды.

Апрель айдагы Пленум керегинде Шебалин јуртта маркс-систско-ленинский үредүний системасында үренген кезик улустын айткан шүүлтелери мындый болды.

— Пленумда государственный, плановый, технологический дисциплинаны ла иштин дисциплиназын тыгыдары, ороондо ээжи-јандарды јарандыраы керегинде сүреен тын ла чын айдылган. Эмди керектер бистин бойыстан, кажы ла кижии бойынын ижин кичеенип, ак-чек бүдүргенинен камаанду болор — деп, аптекада марксизм-ленинизмнин төзөгөлөринин школында үренип турган Любовь Ивановна Павлович айтты.

— КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы Михаил Сергеевич Горбачев орооннын экономиказын кандый аргаларла түрген өскүретени керегинде бойынын докладында айтты — деп, албаты үредүзинин райондогы бөлүгинде научный коммунизмнин школында үренип турган Мария Михайловна Кузьмина куучындады. — Нөк. М. С. Горбачев-тын доклады кажы ла партийный организациянын, ишкүчиле јаткандардын кажы ла коллективинин, кажы ла совет кижинин бүгүнги күнде бүдүретен программазы болуп јат.

Бу программаны жүрүмде бүдүрерин тургуза ла баштаары керектү. Докладта биске, албатынын үредүзинин ишчилерине, ууланган сөстөр база бар. «Өзүп јаткан јиит үйени үредерин ле тазыктыарын јарандырар, оларды эл-јонго тузалу иш эдерине белетеерин тыгыдар задача — школдын ишчилеринин кыйа баспай бүдүретен кереги — деп, нөк. Кузьмина оноң ары айдат.

Пропагандисттер үредүлү жылдын учында јыл чыгара өткөн үредүлерде кандый једимдерге једип алганын, үредүден производственный ишке, пландар ла молјулар бүдерине кандый туза болгонын, кандый једикпес-тутактар барын билерге кичеенгилейт. Политический ле экономический үредү жүрүмле көнү колбулу. Олордо иштеп турган улустын ижинин арбыны бийиктейт, чындыйы јаранат, көп улус рационализаторлор болуп турулар. Пропагандисттердин шүүлтези андый. Үредүни шак ла андый амадуларла төзөгөни партиянын Төс Комитединин ол јанынан үренип турган улустын шүүлтези кандый?

Зоя Перфильевна Манакова (Горно-Алтайский ағаш-промхозто марксизм-ленинизмнин төзөгөлөринин школынын үренеечизи): мен бодозом, политический үредү производстволо јуук колбулу болгоны јаан тузалу. Ненин учун дезе, үредүде бис ағашпромхозтын ижин ле керектерин үүжип јадыс. Онызы јок бир де үредү өтпөй јат. Иштин арбынын бийиктеткедий база кандый аргалар бары керегинде јаан куучын өдөт. Бистин школо үренип турган улус: ағашпромхозтын ишмекчилери, шоферлор. Шак ла олардон производственный пландар ла социалистический молјулар бүдери камаанду. Олардын көбизи — предприятиенин озочыл ишчилери. Александр Анатольевич Никитенко, Николай Александрович Швецов — рационализаторлор. Шофер Александр Гузь 1986 жылдын планын бүдүрет.

Ағашпромхоз баштапкы кварталдын планын ажыра бүдүрди. Бис май алдында райондо элбеген социалистический мөрөйдө баштапкы јер алдыс. 4 майдагы субботникте чеберлеп алган бензинле иштедис.

Валентина Михайловна Старкова (связьтын райондогы бөлүгинде комсомольский политшколдын үренеечизи): политический үредү сенин эдип турган ижине көнү камаанын јетирбей де турган болзо, ол производственный, идеологический задачаларды јенүлү бүдүрерине түңей ле тын камаанын јетирип јат. Мен телеграфистка болуп иштеп јадым.

Бу өткөн үредүлү жылда бис «КПСС идеологический тартыжунун жаан учурлу сурактары керегинде» курсты үренгенис. Баштап тарый алза, телеграфистканын ижи школдо үренген суракла колбу жок болгодый. Колбулар бар. Бис, комсомолдор, эмдиги өйдө капитализмнин ле социализмнин ортодо өдүп турган идеологический тартыжунун, амыр-энчү, учун, жууны болдыртпазы учун тартыжунун тууразында турар учурыс жок. Биске буржуазиянын совет жүрүмди жабарлап турган каршулу пропагандазын туй согуп, ого удурлаштыра пропаганда өткүрип билер керек. Андый пропаганданы өткүрерине пропагандист бисти үредер учурлу.

Бистин школдо итоговый үредү 1941 — 1945 жылдардагы Ада-Төрөл учун Улу жууда совет албаты женгенинин 40-чи жылдыгына учурлалды. Ол үредүге бис ажындыра белетенгенис. Бастыра совет албатынын улу байрамына учурлай бойлорыска социалистический молжулар алганыс. Итоговый үредүде ол молжулар бүткенин шүүштис. Ада-Төрөл учун Улу турушкан улусла тушташканыс. Олордын кезиги үредүде болуп, Улу Женүнүн учурын куучындап бердилер.

Любовь Ивановна Боброва (КПСС-тин райкомында пропаганда ла агитация бөлүктин заведующийинин заместители):

— Быжыл Шебалин райондо партийный, комсомольский ле экономический үредүнүн системазында үредүлү жыл, онын алдындагызына көрө, төзөмөлдү өткөнин анылап темдектеер керек. Же андый да болзо, кезик парторганизацияларда бу жаан учурлу идеологический ишке ажару уян болгонынан улам, политический үредүде једикпестер бар болды. Кезик школдордо үредү үзүлип турды, кезиктеринде көп үренеечилер үредүге келбей турган учуралдар бар. Бастыра ол једикпес-тутактар келер үредүлү жылда болбозын деп, партиянын райкомынын бюрозы өткөн үредүлү жылдын итогторын бойынын жуунында шүүп көрөлө, бу сурак аайынча анылу јөп чыгарар.

Райондо политический ле экономический үредүнүн бастыра системазында итоговый үредүлер бийик кеминде өтти деп айдарга јараар. Эмди партийный организациялар партийный, комсомольский ле экономический үредүнүн јаны јылына белетенип турулар.

«Звезда Алтая» газеттен

КИЖИ КЕРЕГИНДЕ КИЛЕМЈИ

Совет Союзтын Коммунистический партиязынын ла совет башкарунын политиказынын тӱс амадузы кижинин жадын-јӱрӱмин јарандылары, кижини ырысту эдери. Совет улустын жадын-јӱрӱминин материальный кемин бийиктедери керегинде јангы килемји эткени — колхозтордын члендерин, ишмекчилерди, служащийлерди, ӱскӱ дӱ категория улусты пенсияла јеткилдеерин јарандылары, јажы јаанай берген граждандарды ла кенеген улусты социальный јеткилдеерин элбедери, кӱп балдарлу билелерге государстводон болуш берерин тыгыдары јанынан алдындагызына ӱзеери кӱп иштер эдери керегинде башкарунын јӱби керелейт.

Бу сурактар аайынча ТАСС-тын корреспондентине СССР-дин Министрлер Совединде иш аайынча Государственный комитеттин председатели нӱк. Баталин Ю. П. мынайда куучындады.

— Совет албаты-калыктын жадын-јӱрӱминин материальный аргаларын јарандырып баратан ууламјылардын бирӱзи — социальный јеткилдеерин улай ла јарандырып туратаны. Јуунын ла иштин ветерандары, кенегендер ле оорыган улус керегинде кичеемелди Совет Союзтан кӱп бир де государство этпей јат. Совет јан турган баштапкы ла јылдардан ала улусты социальный јеткилдеери, карыган, оорып кенеген тушта пенсия тӱлӱӱри, ӱскӱ дӱ болуш берери государствонын тӱс јердеги ле јербойындагы органдарынын тӱс кичеемелинде боло берген.

Капитал бийлеген телекейде ишмекчи карыйла эмезе оорып јобойло, ишке чыдабай барза, оны кандый бир шылтак табала, иштег чыгарып саларга бачымдап жадылар. Бисте, социализмнин ороондорында, керектер андый эмес.

СССР-де экономика тыгып ӱскӱниле кожо улустын жадын-јӱрӱми текши ӱнжийт, социальный јеткилдеш там ла јаранып турат.

Улустын жадын-жүрүмнине кеми бийиктеген, су-кадыкты жарандыар иш жаранган шылтуунда бистин ороондо улус көп жылдар жажап жүрер болды, жажы жаан улустын тоозы көптөди.

Бүгүнгү күнде бистин ороондо пенсия алып турган улустын тоозы 55 миллионды ашты, экономисттердин чотогонула болзо, он беш жыл өткөн согында пенсионерлердин тоозы 70 миллионго шыдарлажар. Партия ла башкару өткүрип турган иштердин төс амадуларынын бирүзи — ветерандар көп-көп жылдар жажап, омок-седег жүрерин, арга-чыдалы жеткенче эл-жонго тузалу иш эдип жүрерин жеткилдеери.

Ада-Төрөл учун Улу жуунын жылдарында фронтто ат-нерелү жуулашкан, улу жегүни жууктадарга тылда эрчимдү иштеген ле жуунын кийинде үрелип-чачылган албаты-хозяйствоны орныктырган улустын эткен атту-чуулу керектери үргүлжиге ундылбас.

Ишмекчилердин ле служащийлердин он ло оног до көп жылдар мынан кайра берер эдип жөптөлгөн жабыс пенсияларды быжыл ноябрь айдан ала айына 60 салковойго жетире бийиктедери башкарунын жөбинде айдылды. Жажы жаанаган көп колхозчылар эмди айына бирме сегис салковой пенсия алып жадылар. Олордын пенсиялары 40 салковойго жетире бийиктедилеп жат.

Башкарунын жөбинде жажы жаан ла ишке чыдабас улустын социально-бытовой жеткилдеерин элбедери темдектелген. Бу иште Российский Федерацияда, Арменияда, Эстонияда калганчы жылдарда жуулган ченемелди тузаланган. Олордо карыган ла кенеген улус жаткан интернат-туралар бойлорынын айлындагы ветерандарга продукталарды, белен курсакты, прачечныйда жунган кийимди айлына жетирип жадылар, квартираларын черетеп, жунуп бергилейт. Өскө дө иш эдип жадылар.

Эмди ветерандарга, бойлорында арга-чыдал астай берген каргандарга ла кенегендерге андый ишти бытовой жеткилдеер предприятиелер, садыжып турган организациялар, столовыйлар бүдүрер. Олор ветерандарды айлында жеткилдеп турганын жербойындагы Советтер (журт ла поселковый, районный ла городской Советтер) шиндеер.

Ветерандарга болужары жанынан элбек ишти колхозтор ло совхозтор, предприятиелердин, организациялардын ла учреждениелердин коллективтери эдер. Шак ла олор пенсионерлерге чыдалы жеткенче общественного тузалу иш бүдүргедий аргалар жеткилдеер учурлу. Көп жерлерде ветерандар айлын-

да иштенип, предприятиеге ле общественного јаан тузазын јетирип јадылар.

Көп ветерандардын керексигенин, темдектезе, квартирала јеткилдеерин, квартираларды ремонттоп јазаар иштерди, эмдеерин, амыраарын предприятиелердин ле организациялардын, колхозтордын ла совхозтордын аргаларыла бүдүрер ле јеткилдеер арга барын кезик республикаларда ченемел көргүзет.

Эстонияда Вырусский райондо С. М. Кировтын адыла адалган колхозтын правлениези бойынын карыган ла кенейле ишке чыдабай барган колхозчыларына, јуунын ветерандарына аңылу тура туткан. Анда кажы ла ветеран алдынан башка бир кып квартиралу. Квартирада кухня, туалет ончо-зы бар. Је кухня бар да болзо, ветераннын күүнзегени аайынча белен курсакты колхозтын текши столовыйынан экелер аргалу. Колхозтогы медпункт ол турада јаткан пенсионерлерди эмдеп, өскө дө медицинский болуш берип јат. Колхозтын правлениезинде аңылу кижии ветерандарды јеткилдеер ишти шиндеп башкарып туру.

Андый колхозтор ло совхозтор Латвияда, Эстонияда, Молдавияда бар. Олор колхозтын ветерандары керегинде кичеемелди бойына алгандар.

Иштин ветерандарынын јадын-јүрүминин социально-бытовой айалгаларын там ла јарандырып туратаны государственный, хозяйственный, общественный организациялардын, совет јаннын тös лө јербойындагы органдардын кичеемелинде болор учурлу деп, партия шүүп туру. Пенсионерлердин су-кадыгы јакшы, јадын-јүрүми ончо јанынан јеткилделген болзо, олордын ортодо көп улус государственного, общественного јаан тузалу иштер эдер аргалу. Оны ундыырга јарабас. Ненин учун дезе, ветерандар бойынын специальнызы, профессиязы аайынча иштеп тын тазыккан улус, олордын эткен продукциязы јакшы чындыйлу болуп јат. Олор бойынын јозогыла јашөскүримди эрчимдү ишке көдүрер, үредип тазыктырар аргалу.

Бу өдүп јаткан бешјылдыкта ишкүчиле јаткандардын јадын-јүрүминин кемин бүдүрерине уулындыра элбек программалу социально-экономический иштер бүдүп јат. Ол иштердин ортодо бала тапкан энелерге балазы бир јашка јеткенче јарымдай төлөгөн отпуск берилет, балдарга болуш акча берилет, көп балдарлу, је текши акча-кирелтези ас билелерге берип турган болуштын кеми бийиктедилди, өскө дө көп јенилтелер эдилген.

Бастыра бу иштердин шылтуунда јуунун кийиндеги јылдарда Совет Союз телекейде биле бажына эн ле көп бала келижип турган ороон боло берди.

«Акча төлөбөстөн путевка алдым. Курортко атанып јадым» деген сөстөр бисте јанжыга берген неме. Оны кем де кайкабай јат. Андый ла болор учурлу эмей дежедис. «Акча төлөбөй, јорыктап барып келдим», «Акча төлөбөй эмдер берип јат» деген ле өскө дө андый сөстөрдү улай ла угарын. Андый јенгилтелер госуларството, обществого канча кире чыгым эдип турганын бис билерис пе? Көп улус, анчада ла јиит үйе улус, билбес.

Бисте төрт кижилү биле јылына обществонын текши акчазын эмезе текши тузаланар фондтордон эки мун салковойды тузаланып јат. Јагыс ла бу өдүп јаткан 1985 јылда госуларство пенсиялар төлөөрине, былтыргы 1984 јылга көрө, 2,2 миллиард салковойды көп чыгымдаган. Он бир миллионнон ажыра ишмекчилер ле служащийлер санаторияларда акча төлөбөй эмезе ас төлөп, эмденип амыранар.

Социальный программанын јаан учурлу статьязы болгон бу чыгымдарды бистин экономиканын өзүми, кажы ла совет кижинин эрчимдү ижи јеткилдейт. Совет улус партия темдектеген јакылталарды јенүлү бүдүргениле КПСС-тин XXVII съездин јозокту уткыырга белетенип турулар.

(ТАСС)

ЭЛҮҮР БОЛОРЫ — БИСТИН ЈУРҮМИСТИН ЭЭЖИЗИ

Јаңы кижини өскүрүп чыдадарга, оны бастыра јанынан тен тазыктырарга Коммунистический партия јаантайын јаан ајару эдип јат. Кажы ла совет кижинин иштенер, амыранар, эмденер ле өскө дө праволорын јеткилдегени, кижичыкканынан ала карып јажы јеткенче оны общество кичеегени, культуранын байлык једимдерин тузаланар арга бергени, ишкүчиле јаткан калык государствонун керектерин башкарарында элбеде турушканы — олар ончозы социализмди јүрүмнин јаан једимдери, социализм капитализмнен артыкту болгонун керелегени. Олар общество политический бек, социальный тун өзүмдү, келер өйдө онон јакшы болорына иштенгенин ле бүткенин керелейт деп, КПСС-тин Төс Комитединин апрель айдагы (1985 ј.) Пленумында темдектелген.

Идейный тун, ончо јанынан тен өскөн, чыдалду совет кижини чыдадар иш бистин ороондо чоком ууламјыла ла јаан једимдү өдүп јат. Социалистический јүрүмнин артыкту болгоны там ла јарт көрүнүп, элбеде тузаланылып турган эмдиги айалгаларда коммунистический моральдын ээжилерин кыйа баспастан бүдүрери, бистин јүрүмиске каршулу керектерди элден озо аракы ичетен јаман кылыктарды јоголтотоны аңылу учурлу боло берди.

«Аракыдашты ла алкоголизмди јоголторы јанынан өткүретен иштер керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин 17 майда јарлалган јөбинде бу социальный тун јеткерлү түбекле тартыжары мынан озо једикпестү ле уян өткөни темдектелген. Мында государственный ла хозяйственный органдардын, партийный ла общественный организациялардын ижи текши ууламјыла көнүкпеген. Аракыдайтанына удурлажа өдүп турган иш уян, өдүм ле једим јок бололо, курч сурактарга тийбей турган. Аракы ичкени эмдиги ле келер өйдөги улустун, бастыра эл-јоннын су-кадыгына кандый тун каршу эдип турганын көп улус билбей, ондобой јат. Онон улам аракыдашты ла алкоголизмнин сурагы ороондо калганчы өйдө тун курчый берген.

КПСС-тин Төс Комитеди партийный, советский, профсоюзный ла комсомольский организациялардан, хозяйство-

лордын башкараачыларынан аракыдайтаныла тартыжарын кезем тыгыдала, једимдү өткүрзин деп некеди. Аракыдаштыла алкоголизмди јоголтотон ишти элбеде өткүрер, анда бастыра албаты-калык туружар учурлу, ишкүчиле јаткандардын кажы ла коллективинде аракыдайтанын, иштеги дисциплина-ны ла ээжини бузатанын чек јаратпас айалга болор учурлу.

Аракызактарды јыл чыгара иштегени учун мактап сыйлабайтаны, олорго санаторийлерге ле амыранар тураларга путевка бербейтени ле ол јанынан кату шинжү тургузылганы јакшы једимдер берген. Мында профсоюзтардын уставында ла ишкүчиле јаткандардын коллективи керегинде закондо берилген праволорды јеткил тузаланары керектү. Аракыдайтаныла тартыжуны тыгыдарында, оны предприятиелерге, учреждениелерге ле организацияларга таркадарында элү-јүрери учун тартыжунын јангы төзөлип баштаган общество-лоры јаан учурлу болор.

Аракыдайтаны јоголтып болбойтон түбек деп шүүп тура-таны јастыра. Иште, эл-јон текши тузаланган јерлерде аракы ичерге чек јарабас, андый учуралдарды быјар-јаман кылык деп көрүп, андый улусты эл-јоннын алдына кату каруузына тургузар. Законды тузаланар керек. Партийный организа-циялар аракы ичип турган коммунисттерге, элден озо башка-раачы ишчилерге, некелтени катуландыраар. Партийный, со-ветский, хозяйственный ла общественный организацияла-дын башкараачылары аракычы бололо, улусты аракыдадып турган болзо, олорды јамызынан јайладар, коммунисттерди дезе партийный каруузына тургузар, керек болзо, партиядан чыгарар.

Эмди турган јаан учурлу задача — алкоголизмге удур-лашкан тартыжуны бастыра аргаларла тыгыдары ла јаран-дыраары. Партийный ла общественный организациялар алко-голизмге удурлашкан тартыжуны иштин дисциплиназын, об-щественный ээжи-јандарды тыгыдар, ишкүчиле јаткандар-дын ла олордын билелеринин айыл-јуртындагы јүрүми сүүн-чилү ле ырысту болорын арга эдип алар учурлу. Јашөскү-римди аракы ичпес эдип үредип тазыктыраарын комсомол, албатынын үредүзин башкараачы органдар, профессиональ-но-технический, бийик ле аңылу орто үредүни башкарып тургандар бойларынын бүдүретен јаан учурлу задачалары-нын бирүзи деп шүүп турары керектү.

Таскамал ла јартамал ишти чокым керектер јөмөөр учур-лу. Мында — ишкүчиле јаткандардын јадын-јүрүмин јаран-дыратаны, аракыдаш јоктон өткүретен јангы байрамдар ла

жыргалдар өткүрөтени ле өскөлөри де. Жербойындагы пар-
тийный ла общественный организациялар спортивный ишти
элбеде өткүрерине жаантайын аяру эдип турган, культурно-
жартамал иш өткүрер учурдериелердин, су-кадыкты тыгы-
датан спортивный комплекстердин ле лагерьлердин ижин
бойынын аярузында туткан жерлерде элүүр жүрүм учун тар-
тыжу жаан жедимдү өдүп туратанын ченемел көргүзөт. Улус
амыраарын бастыра аргаларла жарандырат, анчада ла жаш-
өскүрим иштег чөлөө өйди бойына, бойынын су-кадыгына
тузалу өткүрерине жарамыкту айалга төзөөр керек. Ол жа-
нынан быжу арга — культурно-жартамал иштерге, туризмге
ле экскурсияларга жүрөргө, бойына жегүлү иштер өткүрөргө —
жураарга, жүзүн-башка ойындарда туружарга, сад ла огород
өскүрөөчилерди жылбиркедерге профсоюзтардын материаль-
ный аргаларын тузаланатаны.

КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министрлер Со-
вединин жөптөринде, СССР-дин Верховный Советинин Прези-
диумынын ла РСФСР-дин Верховный Советинин Прези-
диумынын Указтарында аракыларды эдерин ле садарын ас-
тадары, кабак ла өскө дө аракыларды садатан ээжилерди
бусканы ла бозонун аракызын кайнадып сатканы учун ка-
руулу болорын тыгыдатаны айдылган. Праволор корычы
органдардын (милициянын, прокуратуранын ла жаргынын)
алдына аракыдашлар тартыжары жанынан олоордын ижинде
бар жедикпес-тутактарды түргөн жоголтор, бозо азарын ла
аракыла астамдап садыжарын жоголтор задача тургузылган.
Олоор аракычы улусты аракы ичерин таштадары жанынан тас-
камал иш өткүрерине эл-жонго бастыра аргаларла болужар,
аракыдаш болбозын деп, ажындыра ишти эрчимдү өткүрер
учурлу.

Аракыдашты ла алкоголизмди жоголторы жанынан өткүрип
баштаган иштерди совет улус элбеде жарадып, эрчимдү жөмөп
туру. Бу иштерди жүрүмде бүдүрөтени — ончо совет улустын
ла кажы ла кижинин эдетен кереги. Элүүр болоры — бистин
жүрүмистин ээжизи болор учурлу.

(«Правда» газеттин 1985 ж. 18 майдагы
баштагы статьясы)

КИЖИНИНГ ПРАВОЛОРЫ УЧУН

Эмдиги өйдө јер үстинин башка-башка талаларында ла ороондорло ишкүчиле јаткандардын элбек калыгы бойлорынын политический, социальный ла национальный јилбилери учун тартыжып турулар. Бу тартыжуда турушкан калык бойынын праволоры учун учына јетире тартыжарга белен болгонын көргүзип турулар. Ол ок өйдө империалисттер буржуазиянын озодон бери јанжыккан ээжилерин, социальный ла экономический тенг эмес болгонын буспаска, капиталисттер ишмекчилердин күчин јийтени үргүлјиге бузулбас ээжилер эдип арттыргызарга кичеенип јадылар. Бу суракта антикоммунистический шүүлтелерди иле-јартына чыгарары идеологический ле научно-практический учурлу болуп јат.

Кижининг праволорын ла јайымдарын закон ажыра јеткилдейтени — социалистический демократиянын јаан учурлу ээјизи. Бистинг ороондо кижининг бастыра праволоры ла јайымдары, оморды тuzаланатанын государство јеткилдее-ри СССР-дин Конституциясында закон болуп бичилген.

Марксизм-ленинизмнин үредүзи аайынча социализмнин ороондорында кижининг праволорын јеткилдеп турганы кижини бастыра јанынан тенг өзөр, ишкүчиле јаткандар эл-јоннын ла государствонын керектерин башкарарында туружар арга берип јат. Бу ээји тын өзүмдү социалистический государствонын күнүн сайынгы јүрүминде тuzаланылат.

Кижининг правозы деген сөсти јартаганы социализмде ле капитализмде эки башка учур алынат. Ол эки формациянын классовой кебериле колбулу.

Кижининг бастыра праволоры јангыс ла кижини кижинин күчин јибес, базынатаны ла өскө нациялу улусты кыйа көрө-төни јоголгон обществодо јеткилделер аргалу.

Тын өзүмдү социализмнин обществосында граждандардын праволоры там элбеп, јангы учур алынала, улустын экономический, социальный ла духовный керексигенин ле некел-телерин канча ла кире толо јеткилдеерине ууландыра јаранып барып јат.

Буржуазный конституцияларда кижининг социально-экономический праволоры керегинде айдылбай турганы јарт.

Капитализм бастыра улусты ишле јеткилдеп болбос. Јеткилдеерге кичеенбей де јат. Буржуазный государство ишкүчиле јаткан класстардын экономический, социальный ла духовный јилбилери јанынан нени де эдер күүни јок. Тын өзүмдү капиталистический государстволордо бүгүңги күнде 35 млн. кижиде, ол тоодо США-да 9 млн. кижиде иш јок.

«Социальный праволор керегинде јараш сөстөр качан бир өйдө бүдерден маат јок, је бүгүңги общественонь айалгаларында оны бүдүрер арга чек јок» деп, Англиянын консерваторларынын теоретиги Крэнстон бичиди. Анайда айтканы чын. Је јангыс ла буржуазный общественонь жүрүмине чын.

Социалистический обществодо кижинин праволоры ла јайымдары — жүрүмде болуп калган керектер. СССР-дин Конституциязы улустын иштенер ле амыранар, су-кадыгын корыыр ла социальный јеткилделер, јуртап јадар туралу болор ло үренер праволорын закон эдип бичиген. Социализмнин «Кажы ла кижиден — чыдаганынча, кажы ла кижиге — иштегенинче» деген ээжизи ишкүчиле јаткандар социальный тен праволорлу болорын јеткилдейле, кижи текши өскөдий элбек аргалар ачар учурлу.

Бу ээжини жүрүмде бүдүргени общественный производствонь кемин бийиктеделе, улустын јадын-жүрүминин материальный аргаларын јарандыра арга берип јат.

1970 жылдан ала 1982 жылга јетире бистин ороондо кижн бажына быжу кирелте 51 процентке өскөн. Су-кадыкты корыыр ла социальный јеткилдеер система там јаранган. Културанын учреждениелеринин ле школдордын тоозы көптөгөн. Кыскарта айтса, совет кижинин социальный ла культурный праволорынын материальный аргалары элбеген.

СССР-дин Конституциязы ажыра совет улуска элбек политический праволор ло јайымдар берилген. Совет албаты элбек праволорлу, политический эрчими тын болгонын Совет јаннын органдарына өдүп турган выборлор керелейт. Олордын итогторы ишкүчиле јаткандар КПСС-тин ле Совет государствонь политиказын јарадып ла јөмөп турганын, партия ла албаты үзүк јок бирлик болгонын көргүзет.

СССР-дин Конституциязында бичилген экономический, социальный, национальный тен праволор тын өзүмдү социализмнин политический системазынын төс ээжилеринин бирүзи.

Социализм тужында бастыра улусты тен эткедий аргалар јок. Оны коммунизм эдер деп, Владимир Ильич Ленин айдып туратан. Андый да болзо, Совет јан социализмнин

«Кажы ла кижиден — чыдаганынча, кажы ла кижиге — эткениле» деген ээжизиле башкарынып, башка-башка социальный группалардын, ла албаты-калыктын жадын-жүрүмнин кемин жуукташтырары жанынан көп керектерди эдип туру. Ого көп балдарлу энелерге болуш акча төлөп турганы, жуунын ла иштин ветерандарына, ыраак жерлерде ле уур иштерде иштенип турган улуска жеңилтелер ууланган. Келер жуук өйлөрдө ас пенсиялу улустын пенсияларынын кемин бийиктедетени база ого ууланар.

Эл-жон текши тузаланар фондтордын учуры сүреен жаан. Бу фондтор 1965 жылдан ала 1982 жылга жетире үч катап көптөйлө, 1983 жылда 134,5 миллиард салковой болды, шак бу фондтордон совет улус акча төлөбөстөн үренет, билгирин ле таскадузын бийиктедет, медицинский болуш алат. Бу фондтордон студенттерге стипендия төлөлөт, отпускага чыкса акча төлөлөт, санаторияларга ла амыранар тураларга путевка берилет, балдар ясляларга ла садтарга жүргилейт. Андый немелер капитал бийлеген телекейде болбогон до, болбос то.

Социализмнин исторический једими — элбек демократический праволорды ла јайымдарды јарлайла, оморды жүрүмде бүдүрерин јеткилдегени. Темдектезе, бисте иштенер право ороондо иш јок болорын јоголтконы ажыра јеткилделген. Улустын иштенер ле амыранар, эмденер ле социальный јеткилделер закондор бүдүп турганын профсоюзтар, албатынын шинжүзи, государствонын органдары шиндеп турулар.

Јаңыс ла 1971—1982 жылдарда бисте 25,5 миллион јаңы квартира тудулган, 127 миллион кижиле — ороондо јуртаган бастыра улустын талортозына шыдары јаңы квартираларга кирген. Эмди городтордо јуртаган улустын 80 проценти алдынан башка квартиралу. Бу өдүп јаткан бешјылдыкта 554 млн. квадратный метр туралар тудулган, ол пландалганынан 24 миллион квадратный метрге көп. СССР-де квартира учун төлөп турганы 1928 жылдан ала кубулта јок артып јат. Ол ок өйдө Америкада бир биле квартира учун төлөп турганы акча-кирелтезинин 40 проценти болуп јат.

Тын өзүмдү социализмнин обществозы совет улус бойынын праволорын ла јайымдарын канча ла кире толо тузаланзын деп кичеенет. Ол тушта улустын социальный эрчимитыныр, омор государствонын керектерин башкаларында эрчимдү туружарлар.

Кижинин праволоры ла эдетен керектери бирлик болоры — обществонын ла кижинин јилбилерин текши эдип тур-

ган социалистический демократиянын ээжизи. Социалистический демократия элбеп теренжигениле кожо праволорды ла јилбилерди элбедер, эдип бүдүретен керектерин көптөдөр.

Бүдүрип турган социально-экономический задачалар јаа-наганыла, научно-технический революцияла колбой государ-ствонун ла иштин дисциплиназын тыгыдары керектү. Совет государство албатынын јадын-јүрүмин јарандыраы, улус-тын праволорын ла јайымдарын јеткилдегениле кожо закон-дорды ла ээжилерди кыйа баспастан бүдүрерин, кажы ла кижии бойынын ижин кичееп эдерин некеер правозы бар.

Закондорды ла ээжилерди тыгыдары, аракыдашты јогол-торы, социалистический јөөжөни мензинеечилерле, спекуля-цияла карын алатаныла, бистин јүрүмге јарабас өскө дө шылыктарла тартыжуны тыгыдары јанынан калганчы өйдө партия ла башкару өткүрип баштаган ишти албаты-калык јарадып ла јөмөп туру.

Империализм социализмге удурлаштыра элбеткен идео-логический тартыжуда совет јүрүмди јамандап, СССР-де «кижинин праволорын јоголтып салган, совет закондор ки-жиге јайым бербей јат» деген төгүн шүүлтелер таркадат.

Кижинин праволоры ла јайымдары керегинде сурак — социализмнин ле капитализмнин ортодо элбеген идеологи-ческий тартыжуда төс сурак боло берди.

Бистин ороондо кижинин иштенер ле амыранар, үренер ле эмденер, пенсия алар ла квартиралу болор, өскө дө пра-волоры јангыс ла јарлалган эмес, је государство ол право-лорды толо тузалангадый бастыра аргаларды јеткилдеп јат.

Капиталистический ороондордо кижинин праволоры ла јайымдары јарлалза да, оларды тузаланар арга берерин го-сударство кичеебейт. США-да былтыр авиадиспетчерлердин профсоюзы служащийлердин иштенер айалгазын јарандыр-зын деп некеерде, президент Рейган ол профсоюзты тоскы-рала, башчыларын штрафтазын деп јакару берген.

Күнбадыш Европа кезик ороондордо улус бойынын јүрүм јүрер правозы учун тартыжып, јууны болдыртпазына уулан-ган демонстрацияларда туружарда, оларды истеп, штрафтап, түрмелеп турулар.

ЮАР-да, Чилиде, Сальвадордо, Гватемалада ла реакцион-ный башкаруларлу өскө дө кезик государстволордо кижии-нин праволоры улай ла бузулып јат.

Социализмде ле капитализмде кижинин правозы ла јайымы деген сөстөр эки башка учурлу. Буржуазный об-ществодо байлар јоктулардын күчин јиирин байлардын пра-

возы эдип салган. Түштүк Африкада ас тоолу ак чырайлу улус көп нургуны болгон кара чырайлу африкан улусты кыйа көрүп, кижиге бодобой истейтенин государствонын законы эдип алгандар. Израильде арабтарды бойынын үргүлжиге журтаган жерлеринен сүргилейт.

Кижинин праволоры жанынан социалистический ле буржуазный шүүлтелерди айдып тура, коллективный праволор — албатылардын, класстардын праволоры керегинде база айдар керек. Советтер Орооны кижиликтин историясында баштапкы катап ишкүчиле жаткан ла күчин јидирген албатынын праволорынын Декларациязын јарлайла, оны РСФСР-дин 1918 жылдагы Конституциязына бичиген.

Нациялар алдынан бойы башкарынар, акту бойынын национальный государствовын право, албатылар базынчы јоктон амыр-энчү өзөр право, профсоюзтардын ла коллективтердин, өскө дө общественный организациялардын элбек праволоры социализмнин ороондорында закон эдип бичиле-ле, капитал бийлеген ороондордо базынчыктаткан албатыларга тартыжуда јозок болуп туру.

СССР-де јүстен ажыра нациялар ла ук албатылар ончо-зы, јаан-кичүзинен камаан јокко, теп-тен праволорлу совет улус болуп јадылар. Олор бойынын тилиле үренер праволорлу. Озогы өйдө бойында бичик јок алтайлар, хакастар, тувалар, якуттар, эвенктер ле өскө дө албатылар совет албатылардын нак билезинде өзүп јадылар.

Социализмнин ороондоры кижинин праволоры керегинде телекейлик учурлу документтер јазагандар. Олорды Бириккен Нациялардын Организациязы телекейлик конвенциялар эдип јөптөгөн.

Н. И. ТОДОШЕВ

ЛЕНД-ЛИЗ ДЕГЕНИ НЕ?

(История ла эмдиги өй)

Фашисттердин Германиязы баштаган экинчи телекейлик жууда ондор тоолу государстволор туружарга келишкен. Совет Союз империалист государстволордын ортодо жарашпай тургандарын тузаланып, фашизмге удурлаштыра государстволордын биригүзин төзөгөн. Ого элден озо СССР, Англия, США кирген.

Гитлер баштаган Германия кер-мар женип чыкса, ол телекейге, элден озо Американын империализминин жылбилерине кандый жаан жеткерлүзин жакшы билип, ол ок өйдө фашисттердин черүлериле биригүдеги өскө государстволор, СССР, Англия ла Франция жуулашсын деп кичеенип, бойынын черүлерин Европа жаар ас ийип, көп нургуны экономический болуш берип турды.

Экономический болуш учун канайда төлөйтөни керегинде сурак тура берген. Ол тушта «ленд-лиз» деген сөс табылган. Ол английский тилде «өдүшке берери» — «тузаланарга берери» деген сөстөр. Гитлеровский фашизмге удурлажа жуулажып турган ороондорго «өдүшке — тузаланарга берери» керегинде законды США-нын конгресси 1941 жылда 11 мартта жараткан.

Ол закон аайынча США-га жеткер жок болорына тузалу тартыжу өткүрип, жуулажып турган кажы ла государствого президент мылтык-жепсел, жуулажар техника, кийим, курсак, өскө дө товарлар ла материалдар садар, төлүге берер, толыыр, өдүшке эмезе тузаланарга берер право алган.

Ленд-лиз керегинде закон кысканбай килеп берген болуш эмес. Ол законды гитлеровский Германия Атлантический тенгистин Европадагы жараттарын жуулап алган согында, США бойынын јери учун коркыйла, арга јокто эткен керек болуп јат деп, США-нын ол өйдөги госкачызы Хэлл айткан. Ого үзеери ленд-лиз капиталисттердин производствозы тынгырына, государствонын јакылталарын бүдүреле, Американын монополияларынын астамы өзөрине јөмөлтө эткен.

Конгресс јөптөгөн законло башкарынып, США-нын башкарузы најылык государстволорло бир канча јөптөжүлер эткен, 1942 жылда июньда США-нын ла СССР-дин ортодо јөптөжүге кол салылган.

Ленд-лизинг чып-чын учурын билерге бир канча сурактарды јартаары керектү.

Баштапкы сурак. Кол салылган јөптөжүдө госуларстволор бой-бойына болужатаны айдылган. Бириктирген Штаттар СССР-ди коруланарына керектү материалдарла јеткилдеер болуп молјонгон. СССР-дин башкарузы дезе США јеткер јок болорын јеткилдеерине јөмөлтө эдер, ологро коруланар материалдар берер, садуда јүзүн-башка јенгилтелер эдер болды. Јуу кайда болуп турганы, анда кажы ла ороон канча кире турушканы мында јаан учурлу болгоны јарт. Је кандый да болзо, экинчи телекейлик јуунын јылдарында США ленд-лиз учун Совет Союзтын 7,4 млрд. доллардын јүзүн-башка материалдарын, товарларын алган. Ол США јеткер јок лорына бистинг орооннын јөмөлтөзи.

Экинчи сурак. Јуу тужында США-да ленд-лиз аайынча 42 ороон болуш алган. США ленд-лиз аайынча 96 млрд. доллар чыгымдаган. Ол США-нын јууга чыгымдаганынын 13 проценти ле Американын экспортынын 50 проценти болгон. Бу болушты США госуларстволорго ологр фашисттердин Германиязыла јууда турушкан кеми аайынча берер керек деп бодоп јат. Је јүрүмде андый болбогон. Ол болуштын 70 процентке шыдарын — 30 млрд. долларды Британский империянын ороондорына, ол тоодо Англияга — 16 млрд доллар берген. СССР-ге дезе јүк ле 9,8 миллиард доллар келишкен, эмезе бастыра ленд-лизинг бежинчи үлүзи. Јуу тужында СССР-ге материалдарды Англия база берген.

Үчинчи сурак. Буржуазиянын пропагандазы ленд-лизинг учурын бийиктедерге берген болуштын тоозын көргүзерге амадап јадылар. Ологр ленд-лиз аайынча СССР-ге 14,4 мун самолет, 7 мунга шыдар танк, 9,6 мун артиллериянын орудиези берилген дежет. Је јуунын јылдарында 1941 — 1945 јј. Совет Союзтын промышленнозы 137 мун самолет, 102,5 мун танк, 482,2 мун орудие эткенин ајаруга алза, союзниктердин болужы сүреен ас болгоны јарт.

Төртинчи сурак. Историяда болгон керектерди јастыра көргүзерге амадап, буржуазиянын идеологторы ленд-лиз аайынча США качан болушканын айтпай јадылар. Јуунын баштапкы өйинде, бистинг ороонго эн ле күч 1941—1942 јылдарда ологр биске болужарга јүк ле јазангандар. Је Совет Союз бойынын промышленнозын тыгыдала, союзниктерден бир де болуш јокко фашисттердин черүлерин Москванын јанында ла Сталинградта оодо согордо, ленд-лиз аайынча ологр бир эмештен болужып баштагандар. Ленд-лиз Россияга јет-

келекте, Совет Союз фашисттерди токтодып алган деп, США-нын азийгы президенти айткан.

Јуунын кийнинде бистинг ороон 1942 жылдагы јөптөжү аайынча ленд-лизле колбулу керектердин аайына чыгарга көп катап ченешкен. Је США-нын администрациязы ленд-лизле колбулу керектерди тузаланып, бистинг ороонго некел-телер эдип турганынан улам, сурактардын аайына учына јетире чыгып болбогон.

Элден озо США јөптөжүде айдылганын көп катап бускан. Темдектезе, јуунын учында Американын башкарузы јөптөжүде айдылганы аайынча материальный средстволорло јет-килдеерин астадала, онон чек токтотты. Јөптөжүде дезе јуу божогон согында США Совет Союзка узак өйгө кредит аайынча бистинг ороонго эдилеп турган јазалдарды аткараар учурлу деп айдылган. Ол јөптөжү аайынча јуунын кийнинде 1945 жылда 15 октябрьда США Совет Союзка 244 миллион доллардын јазалдарын берери керегинде молјонгон. Јууда оодылып чачылган хозяйствоны орныктырып аларга ол јазалдар биске күч керектү болгоны јарт. Је 1946 жылда декабрь айда США биске јазалдар ийерин токтодып салды. Ленд-лиз аайынча јөптөжүлү өскө ороондорго андый јазалдар берерин элбедип ийген.

Экинчизинде, Американын башкарузы ленд-лиз аайынча СССР, өскө ороондорго көрө, чек өскө ээжилерле төлөзин деп некей берген.

Темдектезе, 1945 жылда Вашингтоннын ла Лондоннын ортодо эдилген јөптөжүде Англия ленд-лиз аайынча США-га 50 жылдын туркунына 650 млн. доллар төлөөр, өдүшке алган акча учун жылына 2 процентке кожулта төлөөр деп айдылган.

1947 ле 1960 жылда Совет Союзла куучындажарда США бистинг ороонды 1,3 млрд. долларды (Англиядан эки катап көп) одус жылдын туркунына, жылына 2,375 проценттен ко-жуп төлөзин деп некеген.

Ого үзеери 1942 жылдагы јөптөжүде ленд-лиз аайынча ал-ганы США-нын ла СССР-дин ортодо саду элбеерине бир де буудак этпес учурлу деп айдылган. Је США-нын администра-циязы јөптөжүде айдылганын чек бүдүрбей барды.

Анайда ленд-лизтин төртөнжылдык историязы ол США-нын монополисттеринин астамын корулайтан, Американын империалисттери өскө ороондорды базынатан арга болуп артып турганын керелейт.

Д. СОРТЫЯКОВ,

КПСС-тин обкомынын лекторы

АГИТАТОРДЫҢ ЛА ПРОПАГАНДИСТТИҢ ИЖИНЕ БОЛУШТУ

ЈАҢЫ БИЧИКТЕР

Келер жылда кепке базылып чыгатын политический литературада агитаторлорго ло политинформаторлорго, лекторлорго ло пропагандисттерге керектү көп жаңы бичиктер бар. Олорды книгелер садып турган магазиндерден садып алар арга бар, анайда ол библиотекалардан аларга јараар.

Г. В. Мальцевтин ле Д. А. Керимовтын «Политика — кайы ла кижинин кереги» деп адалган книгезинде совет кижинин политический культуразы, политический праволоры ла эде-тен керектери, ишкүчиле јаткандардын коллективтеринин праволоры, иште дисциплина тын болоры керегинде айдылган.

«Ишти башкарарынын культуразы» деп книгеде (авторлоры — В. Н. Иванов ло Э. Н. Фетисов) социалистический общество ишти төзөөри ле башкарары, анда албаты-јон элбеде туружатаны көргүзилген.

Келер 1986 жыл — он экинчи бешжылдыктын баштапкы жылы. Онын учун жаңы бешжылдыктын задачаларын көрсөк-кен көп бичиктер кепке базылып чыгатаны јарт. Олордын ортодо «он экинчи бешжылдык» деген бир канча брошюра кепке базылып чыгар. Олордо совет ученый-экономисттер бистинг орооннын социально-экономический өзүминин төс уулымжылары көргүзилер.

Капитал бийлеген ороондордын экономиказын, буржуазиянын экономический теорияларын критикалаган бичиктер чыгар. Ол тоодо: «Капитализмнин экономиказы бүгүн», «Буржуазиянын теориялары нени јажырат», «Капитал бийлеген телекейдин ээлери».

«СССР-дин общественно-политический жүрүми. Совет жүрүм» деген тема аайынча көп бичиктер чыгар. Ол тоодо: Минскте «Горизонт» комбинаттын бригадири, Социалистический Иштин Геройы Н. Я. Баркуннын «Акту күүниле» («Межа совести») деп адалган книгезинде автор бойы, кожо иштеген нөкөрлөри керегинде бичилген.

А. Я. Вольфтын «Бисле коштой» деп книгезинде шил кайылтаачы-мастер, колхозчы-механизатор, научный ишчи, тракторист, үредүчи, милиционер, колхозтын председатели көргүзилген.

Гран ары јанында социалистический ороондордын политический айалгазы керегинде «Правданын корреспонденти И. Д. Бирюковтын «Чехословакия: улус ла јылдар», А. С. Ворониннин «Лотос јайылган сонгында» (Вьетнам керегинде) бичигинде најылык госуларстволор өмөлөжип тургандары керегинде айдылган.

Имперализмнин каршулу кылыктарын иле-јартына чыгарып көргүскен бир канча бичиктер кепке базылып чыгатыны пландалган. Ол тоодо: «Өлтүрген кижини таппаган. США-нын жүрүминен» (И. И. Андроповтын), «Миссионерлерден Рейганга јетире» (В. Б. Воронцовтын), «Политический истеш» (В. М. Гиленсоннын), өскө дө.

Телекейдин коммунистический ле ишмекчи партияларынын ижи керегинде көп книгелер чыгар.

Госуларствонун керектерин, хозяйственный ле культурный строителъствоны, общественный организацияларды башкараарында КПСС-тин учуры бийиктеп турганын көргүскен литературада «Тын өзүмдү социализмнин айалгаларында КПСС-тин аграрный политиказы», «Партком ло ишти бригаданын эп-сүмезиле төзөгөни» ле өскөлөри де.

КПСС-тин идеологический ижи М. И. Калининнин «Төзөмөл лө јартамал-политический иш керегинде. Партийный ишчинин ајарузына», «Агитатор, политинформатор ло докладчик» деп јуунтынын төртинчи книгези учурлалган.

КПСС-тин Төс Комитединде общественный наукалардын Академиязынын ученыйлары Н. М. Кейзерова ла Е. А. Ножин «Идеологический тартыжу ла контрпропаганда» деп адалган книгеде эмдиги өйдө имперализмнин ле коммунизмнин ортодо идеологический тартыжуны ла партийный организациялар өткүрип турган контрпропаганданын ченемелин көргүстилер.

Идеологический иштин јаан сурактарынын бирүзине О. Я. Колесниченконын «Башкараачы кижии — албаты-калыкты таскадаачы» деп книгези учурлалган.

Партийный ла научный ишчилер, вузтардын преподавательдери, пропагандисттер ле агитаторлор бойына керектү материалдарла «КПСС-тин идеологический ижинин историязынын очерктеринен» таныжар аргалу.

Политиздат

РОНАЛЬД РЕЙГАН

(Политический кебери)

Американын Бириктирген Штаттарынын 40-чи президенти Рональд Уилсон Рейган 1911 жылда Тампико городто (Иллинойс штат) Ирландиядан барган оок садучынын билезинде чыккан.

Р. Рейган терен сагышту болгонын качан да көргүспеген. Школды жүк арайдан үренип божодоло, Иллинойс штатта Юриктеги колледжте үренерде студенттердин театрында артык артист, сууда эжинери ле футбол ойнооры жанынан коомой эмес спортсмен болгонын көргүсти. Сценада ойноордо макташканына көкийле, школдын үредүчизи болбой, артист болорго амадаган.

1932 жылда колледжти үренип божодоло, Р. Рейган эн-бисси радиостанцияга спорт аайынча жетирулер белетеер ишке кирген. 1937 жылда Калифорнияда командировкада жүрерде, Голливудта «Уорнер Бразерс» компания тургускан фильмде роль ойнойло, киностудияда киноактер болуп, көп жылдарга артып калган. 50-нен ажыра кинофильмдерде ойнойт. 1940 жылда артист Джейн Уайменле алышкан. 1943 жылда олордо кыс — Морин чыккан, эки жыл өткөн соңында өскүс уулды — Майклды уулы эдип азырап алган.

Экинчи телекейлик жуу тужында Рейганды көстөри ырада көрбөс дейле, фронтко албаган. 1943—45 жылдарда США-нын авиациясында пропаганда эдетен фильмдер эдеринде турушкан. Жуунын кийнинде ойто ло Голливудта иштей берген.

Жуунын кийнинде Америкада коммунисттерди, «өскө шүүлтөлү» улусты истеер иш башталган. Жуу тужында мен Рузвельттин политиказын жарадып турган либерал шүүлтөлү демократ деп айдып туратан Рейган политический кеберин солайла, эн калжу ийделерге кожулды. Ол ойдө жарашпай барган үйинен айрылып алала, керсү сагышту интеллигенцияны истееринде, Голливудтын профсоюзтарын «арчыырында» эрчимдү турушкан.

Р. Рейган «коммунизмди көрөр күүни жок» болгонын кере-леерде, компартия оны өлтүрерге туру деген көк төгүн шүүлте таркадала, «коруланарга турум» деп, пистолеттү жүрүп турган. Кийнинде, президентти тудар выборлордо Картерди

јенген сонгында, корреспонденттерле туштажуда «Совет Союз мени јаман көрөр, ненин учун дезе, США-да коммунисттерди истеген өйдө менин эткен ижим ундылгалак» деп айткан.

1951 жылда Рейган 41 жаштуда 31 жашту актриса Ненсиин үйи эдип алала, Голливудты таштап, телевидениеге иштеп барган. Анда США-нын электротехнический промышленнозынын эн јаан «Дженерал электрик» компаниязынын продукциязын телевидение ажыра мактаачы кижиге болуп иштеген. Бу иште Р. Рейган тын байыган.

Голливудтын башкараачыларыла таныш болгонын тузаланып, Р. Рейган Американын «чып ла чын» ээлери — Калифорнияда эн бай промышлениктерле, банкирлерле жуукташкан. Анчада ла Уильям Уилсонло (жерлердин ээзи), Джастин Дартла (садунын ла промышленностьтын башчыларынын бирүзи), Джозеф Курсла (США-да сыранын бийлеринин бирүзи), Эрл Джоргенсенле (болот ло белегир кайылтаачы), Теодер Каммингсле (университеттерди башкараачы) жуук најылашты. Джоргенсендер ле Уилсондор Ненси Рейганнын чыккан күнин улай ла темдектеп, ого бастыра Калифорниянын байларын жууп турдылар.

Бойынын бай најыларына јөмөнип, Рейган политический жүрүмде бойын ченеп көрди. Бойы демократ та болзо, Р. Рейган 1956 жылдагы выборлордо республиканец Эйзенхауэрди, 1960 жылда — Никсонды президентке тударына телевидение ажыра јөмөлтө эткен. 1962 жылда демократтарды чек таштайла, республиканецтерге көчкөн.

Р. Рейган анчада ла 1964 жылда эн калју республиканец Барри Голдуотерди президентке тударга албаданган. Республиканецтердин башчыларына Рейган улустын алдына јарамзып куучын айдарыла, телевидение ле радио ажыра куучындап билерила јараган.

Анайда 1966 жылда Р. Рейганды бай најылары Калифорниянын губернаторына туттылар. Төрт жыл өткөн сонгында ол иште база катап арткан. Губернатор болуп алала, Р. Рейган јаан бизнеске (промышленностьтын ла банктардын ээлерине) көп јенгилтелер эткен, штатта «ээжи-јанды тынгыткан», профсоюзтарды колго тудуп алган, полициянын болужыла «өскө шүүлтелерди јоголткон».

1976 жылда Калифорнияда монополиялардын ээлери бойынын кижизин — Рональд Рейганды республиканецтердин партиязынан президентке кандидат эдип көстөгөндөр. Је Рейган ол тушта Д. Фордты јенип болбогон.

Р. Рейган выборлордо јендирткенине кородоп, бойынын

эн жуук наҗыларына ла болушчыларына айткан: «Мен США-нын президенти болуп алган болзом, бойымнын ижимди президент Брежневле тушташканынан баштаар эдим. Ол мени куучындажып јөптөжөли деп бүдүн-јарым час сүмелеер, јү-зүн-башка шүүлтелер эдер. Мен оны унчукпай угуп отурала, куучындап токтой берзе, мен столдын ары јанынан турала, Брежневтин јанына базып келип, кулагына араайынан «јок!» деер эдим деп айткан. Анайда Рейган бойынын сагыш-шүүл-тезин чыгара айткан, бойынын кебер-бүдүмин, кылык-јанын көргүскен. Ол өйдөң ала бир де эмеш өскөлөнбөгөн.

Онын кийнинде радионын ла телевидениенин политичес-кий комментаторы болуп алала, Ак-турада президенттин отургыжы учун база катап тартыжарга быжулап белетенеле, 1980 јылдагы выборлордо США-нын историясында эн ле кос-мой президент болгон. Джимми Картерди јенип чыккан.

Рейган 2 миллион доллар акча-јөөжөлү миллионер. Ка-лифорнияда 526 мун долларга садып алган јерлү. Ак-турада отурган баштапкы ла јылда акча-јөөжөзи 700 мун долларга көптөгөн. США-нын президентинин јылына акча-јалы 228 мун доллар.

Ак-турада президенттин јерине отургыскан улусты, элден озо военно-промышленный комплекстин башчыларын, Рейган ундыбады. Онын администрациязы тургускан «Американы јангырта јепсейтен» бешјылдык планда жуулажар керектерге эки триллион доллар чыгымдаары темдектелген. Келер јыл-дарда коруланарына, жуу-јепселдерди көптөдөрине ол кире чыгымдайтан акчаны социальный программаларды аstatка-нынан аларын пландадылар.

Рональд Рейган көп иштеерге күүнзебес кижиги. Президент болуп алган баштапкы јылда ол иштенер өйинин көп јары-мын Кэмп-Дэвидтеги дачада, Вашингтоннын јанында бойы-нын бай наҗыларынын өргөөлөринде, Калифорнияда бойы-нын «Тенеридеги ранчо» деп адалган дачазында амыранып өткүрген.

Онын јилбиркеп эдетен кереги — телевидение ле радио ажыра, корреспонденттердин алдына коммунизмди јабарла-ган эмезе жуу-јепселдерди көптөдөри керегинде куучын ай-дары. Телекейде ле ороондо болуп турган керектерди јетире ондобой, Рейган государство керектерге теренжиде кириш-пейт. Ол керектердин аайына чыксын деп болушчыларына јакару береле, бойы текши башкарып отуарга сүүйт.

Ф. МАРАЧЕВ,
КПСС-тин обкомынын лекторы

4 акча